

obaveštenja o izvorima i obimu svoga znanja. Kritika engleske poezije od ljudi koji, osim engleskog, ne znaju drugih jezika, a od pisaca tek engleske pisce i školske klasične, pokazala se kao jalova.« (str. 85).

Ima u eseju »Prozna tradicija u stihu« rečenica: »Kritika mi često ide na živce, pa, u vezi s njom, i g. Hjufer.« I odmah slediće: »Ali uloga kritike je da otkrije šta neko delo jeste, a ne što ono nije.« Navodimo ove rečenice zbog toga što karakterišu ne samo intonaciju nego i smisao eseja. Naime, esej je napisan da se pokaže vrednost kolokvijalnog, jednostavnog poetskog izraza onakvog kakav se može naći u dobroj prozi. Po tome (i po izvesnoj polemičnosti s početka, gore navedena rečenica je u tom duhu), ovaj esej je karakterističan za Paundovo poverenje dobroj prozi. Interesantno je da je on sklon da više misli i govori o Floberu, jer je on bliži modernom senzibilitetu, nego o Šekspiru koji se ne spominje prečesto u ovoj knjizi.

Uspostavljanje književnih kontinuiteta na uskoj liniji određene, moderne romaneske tradicije – tema je eseja »Džems Džojs i Pekiš«. Paund uglavnom govori o Džojsu, o njegovom književnom radu, o »Ulisu«, sa vrlo tačnim započinjanjima. On je odlično pročitao Džojsa. I baš zbog toga mu traži književnog pretka. Nalazi ga u Floberu. Ali ne u Floberu »Madam Bovari«, »Iskušenja Svetog Antonija«, »Sentimentalnog vaspitanja«, već u onom Floberu iz »Buvara i Pekišea«. »Ulis« nije knjiga kojoj će se svi diviti, — kaže Paund — kao što se svi ne dive »Buvaru i Pekišeu, ali to jeste knjiga koju svaki ozbiljan pisac treba da pročita, koju bi morao da pročita svako ko želi da ima jasnu predstavu o klučnoj tački naše veštine, našeg spisateljskog posla.« (str. 106) Ali, Paund ne bi bio to što jeste: razbarušen, hirovit, muščav, obrecljiv — da, uzgred, nije potkačio i ismejao npr. glupost »člana 211 Krivičnog Zakonika SAD-a« ali komentarišući i jednu knjigu o Floberu i »onog blesavka Sent Beva« (vidi takođe fusnotu na strani 100), i, s tim u vezi, biografizam u nauci o književnosti, kao i ispitivanju psihološke geneze dela.

Još jedan veliki Irac okupira pažnju ovog Amerikanca evropskog obrazovanja koji, zna se, Ameriku i Amerikance (izuzev nekoliko) — nije voleo. To je V. B. Jeits. Paundov postupak u prikazu jedne Jejtsove knjige mogao bi se svesti, kao i u prethodnom eseju, na sledeće: odrediti ono što jeste, a ne ono što nije; navesti i analizirati dobre pesme; odrediti pesnikovo buduće kretanje; izreći eventualne sumnje; izvesti generalizacije koje su manje teorijske a više tipološke i tehničke prirode (melopeja). Ovde bismo hteli da ukažemo na paradoks koji niče kada se ima na umu celovitost i nedeljivost Paunda pesnika i Paunda kritičara. Ovaj poslednji, koliko se može razumeti, zahteva mogućnost da pesma treba da bude jasna (autor na jednom mestu tako i kaže), da pesnik previše ne zamagljuje: »Nemam ništa protiv čarolija iz ranih Jejtsovih pesama, — izjavljuje Paund — ali se, od dvadesetih godina naovamo, nakupilo tako mnogo tih tobobižnjih začaranosti i opčaranosti i maglica i izmaglica da je čitalac već zreo za oštriju osvetljenja« (str. 113). A Paund-pesnik je skoro nečitljiv. »Cantisio su džungla kroz koju se jedva može proući supernačitan čovek i poliglot (uključujući i znanje kineskog) ravan Paundu, intelektualac bez onog opterećenja koje nosi sobom vezanost za jedan prostor, jedno vreme, jednu kulturu, jednu civilizaciju.

Pun averzije za profesorske simplifikacije i učene banalizacije (iako i sam nije imun od toga: videti esej o Kavalkantiju), — Paund je to svoje osećanje iskazivao gde god mu se ukazala prilika. Protiv kalupa bez sadržaja, protiv recepata, krpica pojmove — Paund je i protiv nomenklature koja imenujući i razvrstavajući zapravo ostavlja suštinu bez imena i procesualnosti. Poetika, o čijem jednom delu, prozodiji, tako rado govori ovaj pesnik, i u eseju »Ras-

prava o stihotvorstvu« za njega nije retorička nomenklatura već — kako bi današnji teoretičari rekli — »organon metoda« (Velek i Voren). Ovaj imażista, koji ipak nije mnogo raspravlja o fanopeji, neobično drži do muzike, muzikalnosti, tananog sluha u pesnika. Na više mesta u ovoj knjizi on će pokušati da uspostavi vezu između muzike i poezije. Mi u tome vidimo interesovanje jednog simboliste. U tom traganju za vezom muzike i poezije Paundov »imążizam« nosi tragove simbolističke poetike. Dodajmo još to da je versifikacija za pesnika »Kantosa« tehniku i zanat koju se uči, u šta se ulaže poseban trud — što je, danas, u katastrofalmom deficitu. Zbog toga što ne samo oblici vezanog stiha, već i beli stih, a posebno slobodni, itekako zahtevaju dobrog tehničara, dobrog znalca, iako se, to je aksiom, tehniku ne može unapred nametati smislu.

Ezra Paund, nimalo slučajno, ima esej pod naslovom »Tradicija«. Skoro ceo esej raspravlja probleme prozodije na latinsko-romansko-anglosaksonskoj relaciji. I mi ga samo zbog toga ne bismo pomenući, iako Paund, naglašeno, kurzivom, tvrdi da »Englezi kradu svoju tehniku s druge strane kanala« od Čosrova vremena do danas. Pominjemo ga zbog prve rečenice koja sama sobom dovoljno govori: »Tadicija je lepotu koju čuvamo, a ne lanac za okivanje« i zbog tvrdnje da evropska lirska tradicija započinje iz Helade, a moderna pesma iz Pravanske. Po ovoj prvoj, Eliot, koga možemo uzeti i kao Paundovog sledbenika, izgradiće svoj sistem tradicije koji se i danas osluškuje. Eliota treba čitati posle Paunda. Razlika među njima od one je vrste kao između učitelja i učenika koji je prevazišao svoga učitelja.

Paundov interes za srednji vek (trubaduri, Arno Danijel, Kavalkanti, Dante) — pionirski je umnogo čemu i karakterističan ne samo za Paunda. Ono što je on tamo potušavao da pronađe tretirao je kao temelj evropske moderne poezije. Dokazi, njegovi, za to su mnogobrojni. Npr., skoro studija o jednoj Kavalkantijevoj kanconi u kojoj ima razmišljanja o prevodenju, o tehniči stiha, o muzici u poeziji, o kanconi, o sonetu, o filozofskim, teološkim, tehničkim aspektima poezije. Paundova radoznalost interpretatora je nepredviđiva. Interpretativni postupak njegovog zadivljuje najpre svojom eruditicom. Ta erudicija nema zabranjenih zona i nema jezičkih ograničenja. Zadivljuje i namerom da se delo pročita onako kako zahteva samo sobom i kako zaslzuje. Ali, preopterećuju nanosi, necelovitost postupka, nedostatak konkretnih linija istraživanja. Rečju, kao i drugde, Paundova mucanja ostaju mucanja, ali genijalna.

Šta na kraju reči o pesniku koji je tako voleo učenost da je zaboravi i kao esejist i kao pesnik da poezija nije erudicija? Paunda treba razgrtati. Bogatstvo tih naslaga za svakog, sloj po sloj, može biti instruktivno i putokazno. Njegova iskustva su od one više vrste za posvećene. Paund je pesnik za pesnike koji se mora kritički citati, a kritičar za kritičare koji se mora posmatrati kao pesnik.

Još nešto o Paundu polemičaru. To je žestok polemički duh. Paklena mašina njegove kritike uperenja je protiv praznoglavosti, praznoslovija, institucionalizma svake vrste u književnosti, protiv konvencija i mediokritetra, neznačajnosti i neobaveštenosti, lažne učenosti i potpunog odsustva smisla za književnost, svodenja književnosti na podatak, na frazu, na metaforu. Univerzitetski nastavnici i nastava, »književni kritičari i kritika — najčešća su meta razornog dejstva Paundovog polemičkog udara. Pri tome je zastranjivao. Zastranjivanja su, izgleda, bila njegov životni i pesnički program. Najveće i najgore to je ono koje ga je, kao čoveka, odvelo u fašizam, u javnu opravdanju i bespovornu osudu, u čelični kavez, u ludačku košulju. Slepilo mržnje prema Americi deformisalo je Amerikanca Paunda u slepiho za ljudi i ljudskost. — Ali, to, tada, već nije bio niti Paund pesnik, niti Paund esejista.

dorđe sudarski red

grad

SECANJE

Sat je prilično suzdržan
Čaša se preliva pod
Svetlošću plinske svetiljke
Oktobar i prozračno veče
Pod teretom vremena
Utihnuli glasovi
Dug uzdah
Sledi sećanje

U 19 i 19
Dekor se menja

PUSTITE ME NA MIRU

Pustite me na miru
Zaboga
Putujem kineskim cipelama
U tovarima knjiga
U pismima telegramima sloganima
stamparskim
Radio i ostalim talasima
Ispaljenom granatom
Crnom kutijom iz pilotske kabine
Magnetonfonskom trakom
Pisaćom mašinom marke Hermes
Krivenama i serpentinama
Zaboga kažem
Pustite me još malo na miru
Umoran sam i odlazim
Na pecanje

DALJINE

Moje devojke su daleko od mene
Ja još dalje od njih
Moji prijatelji razbijaju glavu
Zbog mojih snova
A ne mogu bez njih
A ti
Što me čekaš ispred crkve sv. Jakuba u
Pragu
Dok zvuci orgulja napuštaju tajanstva
vitraža
Tražiš mesto za našu usamljenost
Suvom rukom dotičes moje vlažno čelo
Zar nismo sami u ovom prepunom gradu
Mada nam ispod nogu
Tutnje podzemni vagoni

GRAD

Jutro
Dim
Isparenja počinju s jutrom
Reka je čista hemija
Zidovi su crna sluz
Zvonike izjednog zvuka
Zamenjuju fabričke sirene
Filteri su samo na cigaretama
Rak se najčešće spominje
Ali ne u astronomiji
Pluća
Jetra
Nervni sistem
Srce je sve brže i brže
Visoki dimnjaci su šuma
Automobili
Željeznicu
Podzemna i nadzemna
Grad drhti i tutnji crn
Grad je mehur pred rasprsnuće
Izvan svega toga
Groblje
Čist vazduh
Nepomučen mir